

الرشاد

سر ۱۳۳۰ ♦♦♦ ۱۰ ♦♦♦ ۱۳۳۱

والله يهدي من يشاء الى صراط مستقيم دینی، علمی، ادبی، سیاسی هفته‌ای مجموعه اسلامی در اتبعون اهدکم سبیل الرشاد

صاحب و مدیر مسئول: ح. اشرف اریب

جلد ۲ - ۹

۱۰ کانون ثانی ۱۳۲۸

پنجشنبه

۱۵ صفر ۱۳۳۱

عدد ۴۶ - ۲۲۸

ظاهره ده «ظہارۃ» دینور. بورادہ، کندیلرینہ اسرار تودیع اولنہ جق؛ ملت اسلامیہ نیک شتونی، محافظۃ حقوق، دشمنلرینہ مقاومتلری خصوصندہ رأیلری و عمللریلہ استعانہ اولنہ جق کیمسہ لر دیمکدر. «من دونکم» من غیرکم دیمکدر؛ «یا لونکم» الودن مشتقد؛ ضعف و تقصیر معناسنہ در. «خبال» ک معنای اصلیمی حیوانہ عارض اولہ رق اونی آلام واضطراب ایچندہ برافان فساددر؛ «خ» دہ اجرای تأثیر ایدرک مصاب اولان کیمسہ لک اختلال شعورینی موجب امراض کبی. «عنتم» مشقت شدیدہ؛ «بغضاء» بغض شدید.

آیت کریمہ «آل عمران» سورہ سنہ منسوبدر؛ سبب نزولندہ ایسہ مفسرین کرام ایکی یہ آیرلمشدر. ابن اسحاق، عبد بن حمید، علاء مفسرین دن ابن جریرک ابن عباسدن روایت ایتدکارینہ کورہ بو آیت جلیلہ بدایت اسلامدہ؛ اسلامیتک الک شدتلی دشمنی اولان یہودیلا ایلہ، ظاهرہ مسلمان کورینن و فقط نفس الامرده اسلامیتک محو واضمحلالی ایچون چالیشان منافقلر حقندہ نازل اولمشدر. ایلہ مفسرین دن امام فخرالدین رازی حضرتلری دہ شویله دیور؛ بو آیت کریمہ، مسلمانلرک دشمنی اولان عموم کافرلر ایلہ منافقلر حقندہ نازل اولمشدر؛ آیتک مابعدینک منافقلرہ مختص اولمسی اولکی آیتک عمومہ منافی دکلدر. چونکہ بر آیتک اولی عام، آخری خاص اولدینی وقت، آخرک خصوصی اولک عمومہ مانع اولیہ جنی اصول فقہدہ مصرحدر. متأخرین مفسرین دن محقق شہرہ مصر مفتیسی مرحوم شیخ محمد عبدہ حضرتلری دہ آیتک سبب نزولی حقندہ ابن جریرک قولنی اختیار ایتمشدر.

بز سبب نزولنک خاص، یاخود عام اولدینسہ باقاییہ رق یالکز آیت کریمہ نیک طرز افادہ سنہ نظر دقتی جلب ایتک ایستہ یورز. بونص التہی مؤمنلری کندیلرندن بشقہ سنی سرداش اتخاذ ایتمکدن، امور اداره لرنده بشقہ لرینہ اسرار تودیع ایتمکدن نہی

نَفْسٍ شَرِیفٍ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا بَطَانَةً مِنْ دُونِكُمْ لَا يَأْلُونَكُمْ خَبَالًا وَدُوا مَا عَنْتُمْ قَدْ بَدَتِ الْبَغْضَاءُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ وَمَا تُخْفِي صُدُورُهُمْ أَكْبَرُ قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْآيَاتِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْقِلُونَ.

ترجمہ سی

ای مؤمنلرا کندیکزدن بشقہ سنی سرداش اتخاذ ایتمیکز؛ اولر سزی فسادہ ویرمک، سزی محو وپریشان ایتمکدہ کوجلک چکمزلر؛ اولر دائماً هلاککزی، ضرر شدید و مشقت عظیمہ ایچندہ بولنمکزی تمنی ایدرلر؛ آرتیق، سزہ اولان بغض و عداوتلرینک شدتی آغزلرندن طاشان کلاملرندن کلاشیاری، مع هذا قبلرندہ کیزلدکاری خصوصتہ نسبتلہ بویک اہوندرد؛ اگر دوشونیورسہ کز، بوحقیقتی یک چوق آیات وعلامات ایلہ سزہ بیلدردک.

«بطانة» بطانة الثوب دن مأخوذدر؛ وجہ باطن دیمکدر. نصلکہ وجہ

ایدیور؛ بونکه برابر اسرار تودیع اولمسی جائز اولیانلرک کیملر اولدغنی ده «لایالونکم ... ودوا ماغنم ... قدبت البغضاء من افواههم وبتخفی صدورهم اکبر ...» اوصاف جلیله سیاه ایضاح بیوریور . بو اوصاف جلیله ایستر بظاننک صفی اولسون ، ایسترسه مقام تعلیلده بولنسون ، هر حالده اسرار تودیع اولمسی جائز اولیان کیمسه لری بیان ایدیور .

انسان ، بوقانون ازلی یی تعمیق نظرله مطالعه ایدمک اولورسه ، بتون مخلوقات اوزرنده جاری وهر کسجه معلوم اولان یک بدیهی بر حقیقت قطعیه تقریر ایتسیدیکنی اکلایمده هیچ کو- ملک چکمز . چونکه مخلوقات اوزرنده جاری اولان اک طبیعی بر قانون وارسه اوده بتون مخلوقاتک دائماً هم جنسینی ، هم مشربنی ، هم مسلکینی سومسیدر ؛ هر مخلوق مطلقاً کندی جنسنه میل و محبت ایدر ؛ بونک قدر طبیعی برشی اولاماز .

بتون مخلوقات بویله اولنجه اشرف مخلوقات اولان انسانده بوخصلتک ده ازیاده اوله جنی وارسته ایضا- ر. انسان دائماً هم جنسنه ، هم مذهبنه ... میل ایدر ؛ اولنرک منافعی ایچون چالیشیر . انسان هم مذهبنی بر اقوبده کندیسنه کلاً مغایر اولان کیمسه لرک آمانه خدمت ایتمک ایچون مطلقاً حیوانیت درک سندن دون بر مرتبه ده بولنق لازمدر ؛ قانون فطرت ، ناموس طبیعت همه حال بونی ایجاب ایدر . «سنة الله التي فطر الناس عاينها لا تبديل لخلق الله ...»

ایشته بالاده کی آیت جلیله نک ده بزه تلقین ایتمش اولدینی حقیقت بودر . چونکه بو آیت دیورکه : ای مؤمنلر ، دیندا شریکری بر اقوبده اعدای دینکری محرم اسرار انخاذ ایتیکز ؛ اولنرک دائماً هم جنسلرینک منافعه چالیشدق لرندن سزنی محو ایتمک ایچین اللرندن کلن هر خیانت واهاتی یاقمدن بر آن کری قالمالز ...

هجج اجتماعیه نک الکقونیلرندن اولان شونص ازلی هیئت اجتماعیه بشریه نک نه کی عوامل ومؤثراتک تحت تأثیرنده ادا مه حیات ایدمیلر . جکلرینی ، نه کی اسبابک سوقیله وادی اضمحلاله یو وارلنه جکلرینی یک صریح بر لسان ، یک قطعی بر افاده ایله بیان ایدیور . یاشامق ، موجودیت ملیه سنی محافظه ایتمک ایستین ملتلر ؛ دائماً قانون فطرتک ، نوامیس طبیعتک احکامنه توفیق حرکت ایتمک مجبوریتنده درلر . قانون فطرتدن انحراف ایدن ملتلر دائماً محکوم انقراضدر ؛ باقیکنر مفسرین متأخریندن بتون دنیاچه علم و عرفانی مسلم اولان محقق شهر مصر مفتیسی مرحوم شیخ محمد عبده حضرتلری فصل دوشونیور : [۱] «دیورلرکه : مملکت ، دولت ؛ محکم قلعهلرله ، مدھش استحکاملرله ، منظم اردولرله ، صوک - یستم اسلحه ناریه ایله محافظه اولنور . اوت ، بزه تسایم ایدر زکه مملکتی ، دولتی صیانت ایچون هر حالده بونلر لازمدر ؛ بونلر مالک اولیان بر ملت یاشامق حقنی حائز دکلددر . فقط ، شو حقیقت ده اونودولما لیدرکه ؛ لزومی ضروری اولان بوقاعه لر ، بو

[۱] تفسیر لقرآن الحکیم للشیخ محمد عبده جلد : ۴ ، صفیحه : ۸۴

استحکاملر ، بو اسلحه جدیده کندی کندی نه مملکتی محافظه ایدمیلر ، نه ده دولتی تهلکه دن قورتاره بیلیر .

«بونلرک ، مملکتی ، دولتی محافظه ایدمیلر ایچون بر شرط وارددرکه ، اوده لزومی ضروری اولان بوکی لوازمات حربیه یی صلح و مسالمت زمانلرنده حسن محافظه ، محاربه زمانلرنده ده حسن صورته استعمال ایدمک تجربه دیدم ، رأی و حکمت صاحبی و ظنرور ذوات مقتدره ، آدم عقللی مأمورلر ائده بولوندرمقدر .

«حتی بو قدرده کافی دکلددر ؛ بونکه برابر مملکتک شئوننی ، امور داخلیه ، سیاست خارجیه سنی تدویر ، رفاه و سعادت یوللرینی تأمین ، بنای ملکی قواعد عدل اوزرینه ترفیع ، رعیه دولتی حدود شریعت ئوکنده توقیف ، صوکرده مملکتک ممالک سائره اجنبیه ایله اولان ؛ روابط سیاسیه ، اجتماعیه ، اقتصادیه سنی مراقبه آلتنده بولندربوب آرهلرنده اولان مناسباتی محافظه ، حتی ممالک سائره یه قارشنی مملکتک سیاستنی اک یوکسک بر موعه چیقارمق ، حزم و تدبیر اربابی ، مهارت و درایت اصحابی بر طاقم رجال مقتدره لازمدر . «لکن بووظائف مهمه یی هر کس ایفا ایدمز ؛ بونی ایفا ایتمک ، مقدرات ملتی دوش کفایتنه آلمق ایچون قلبی وطن محبتی ایله ، بتون اولاد وطنه قارشنی شفقت و مرحمتله مملو اولملی ؛ حمیت وطنیه نفسنده ضربان ایتلی ؛ مصالح ملکه تماش ایدمک اک اوافق بر ضررله کندیسی ائمنساک اولملی . اکر مملکتک امور داخلیه ، سیاست خارجیه سی کندیلرینه تودیع ایدیلن کیمسه لرده یوقاریده تعداد اولنان صفات فاضله بولنورسه اووقت وظائف مودوعه لرینی لایقی وجهه ایفا ایدرک اوننی خللدن صیانت ایدرلر .

«ایشته مملکتی ، دولتی محافظه ایدمک ، تهلکه دن قورتاراجق بروج مشیده ، قلاع منیع ، قوه غالبه انجق بو اوصاف ایله متصف اولان رجال حکومتدر .

«هرهانکی بر مملکتده بولنان حاکم ، والی ، متصرف ... ملحقاته برر مکتوب یازدرق اورادن هیچ زحمتسز بر چوق عسکر ، اعانه ... جمع ایتمک موفق اوله بیلیر ؛ فقط بونی یایمق ایچون یوقاریده تعداد ایتدیکنم اوصافک بولنسی ، کندی ضرورات حیاتیه سی قدر مملکتک احتیاجاتی دوشونمسی لازمدر . برده مملکتک امور داخلیه ، سیاست خارجیه سی کندیلرینه تودیع ایدیلرک کیمسه لری انتخاب خصوصنده قانون فطرته اتباع ، ناموس طبیعته مراعات ایتمک ده لازمدر ؛ چونکه عالم انسانی ده وقوع بولان هر نوع خطالرک اسبابی نظر تدقیقندن کچیریلیرسه مطلقاً قانون فطرتدن میل ، مخلوقاتده کی سنة الهیه دن انحراف ایتمکدن بشقه برشی اولمدینی تظاهر ایدر .

«غیر قابل تغیر اولان قانون فطرت ، بزه کوستریوریورکه : برانسانک وطنه ، اولاد وطنه اولان محبتی ، شفقت و مرحمتی اوکیمسه نک وطنه اولان مربوطیتی نسبتنده اولور ؛ اولاد وطن ایچنده رسوخ بولمش بر اصله مالک ، اولنر ایله جنسیت ، مشرب ، مذهب علاقه سیله

قاينامش اولان كيمسه لرك وطنه قارشى اولان محبتى ايله بونستده علائق وطنيه سى اوليان كيمسه لر البته مساوى اوله ماز .

« بناءً عليه مملكتده ولى الامر اوزرينه واجب اولان برشى واردركه ، اوده : ايش توديع ايدى چكى كيمسه ، يا لايتزل برجنسيت ايله ولى الامر ، مملكتنه مربوط ؛ دائماً اولاد وطنك ، سعادتندن بشقه برشى دوشونمديكى جهته هر وجهه اونلرك حرمت و محبتى ، توقير و احترامنى قزائمش بر كيمسه اولملى ؛ و يا خود بويله برجنسيت ايله برابر ولى الامر اولان ذات ايله ده « دين » ده اجتماع ايتملى . ولى الامر كى بوايكى كيمسه دن بشقه سنه ايش توديع ايتمى قطعياً جائز اولاماز . ايشته شو جامعه دين و جنسيت دركه هر ، امورى منافع ملك و ملت بتون صميميت روحيه سيله ربط ايدر .

« آجانبه كنجه : اونلر صاحب ملكه نه ديناً ، نه ده جنساً متصل ، مربوط اولدقلىرندن اونلرك مملكتده بولملى بر اوده بولسان اجير كى در . بر اجيرك دوشونه چكى شى يالكر استيفاء اجرتدر . نو بر طاقم فلاكتدن مصون قالمش ، يا خود سبيل آلوب كتورمش ، يا خود حركت ارضدن متأثر اولمش او بولملى دوشونمز . ايشته مملكتنه علائق جنسيه ، علائق دينيه ايله مربوط اوليان اجيرلرده بويله در . اونلر يالكر كندى منافع حسيه لر ينك تأمينه باقارلر ؛ جنساً ، ديناً مربوطيتلى اوليان بر مملكتك نه اولوب نه اوله جغئى قطعياً دوشونمز ، دوشونه مزلر . مملكت نصل اولورسه اولسون ؛ فقط ، آلورركه كنديلرينك منفعتلى مختل اولسون . آجانبك بر نه وده بولنان اجيره بگزملرى ده وظيفه لر نه صادق اولملى مقيدر ؛ وظيفه شناس اوليانلر ايسه بر اجير قدرده بو مملكتى دوشونه مزلر . چونكه اونلر ايشلر نى بتيردكلى كى دوشونمز و وطن اصليلرينه كيدى چكلىرندن دائماً منسوب اولدقلىر و وطنك شئونى هم جنسـ لر ينك منافعنى دوشونورلر . بو مملكت اوج عزته ترفع ايدى چك ، يا خود اسفل سافلين ؛ ذاتى بولاجق دولت ، مات انقراض واديلرنده سوروكلنه چك اونلر بورالرينى هيچ نظر اعتباره آلمازلر . اونلر بولندقلىر يردى دائماً منسوب اولدقلىر ملتك منافع سياسيه و اقتصاديه سنى نمهد و ترويج ايجون چاليشير - نصله ممالك اسلاميه ده بولنان آجانبك حالى ده تماماً بويله در ؛ كرك دوشونمى دوشونمى به كندى منفعتلىر ايجون ممالك اسلاميه قوشانلر ، كرك اسلاملره خدمت ايتك مقصديه جاب ايديلنلرك هيچ بريسنده صداقت كورليور ؛ و نلرك هپسى دائماً اسلاملى آلداتمق ، اسلاملره خيانت ايتك ، اونلرك آرمنده فتنه و فساد قوپارمقدن بشقه هيچ برشى دوشونمز . بو حقيقتى كورمه مك ايجون كور ، ايشتمه مك ايجون صاغير اولملى . « افلميسروا فى الارض فتكون لهم قلوب يعقلون بها و آذان يسمعون بها... » سيراو فى الارض فانظروا كيف كان عاقبة الاولين... »

ايشته تاريخ !

« هر كيم ام ماضيه نك احوالى بزه تمثيل ، مخلوقاتده ، شئون

عبادى تصرفده جارى اولان سنة الهيه نى حكايه ايدن توارينخى تتبع ايدرسه كوروركه : بر دولتك ترقى و تعالى ايتمى دائماً امور دولت و ملتى ؛ وطن و ملتى صادق افرادى توديع ايتمى سايه سنده اولدينى كى ؛ محو و اضمحلال اوچور و ملرينه سوروكلنوب كيمسهنده عنصر اجنبي نك ، وطن و ملتى مربوطيت تامه سى اوليان يباخيلىر ك دولتك مهمام امورنده ، يوكسك يوكسك مأمورىلرده استخدام ايدلملى سبب اولمشدر . بو ، هر دولته خراب و اضمحلال علامتى در ؛ خصوصيه او مهمام امورده استخدام اولنان آجانب ايله دولت آرمنده بر چوق زماندبرى منافسه و رقابت اولوب بونكه قالملى مزج اولمش ، طينتلىر عجين حاله كلىش بوانورسه اوزمان اضمحلال ده سربيع اولور .

« أوت ، بعض اخلاق و سجاياى طبيعه ده ، عوارض خارجيه سبيله فساد عارض اولدينى كى ابنى دين و ملتك حيتنده ضعف و فتور حاصل ، شفقت و مرحمتى اوزرينه نقصان طارى اولور ؛ بونك نتيجه سى اولارق اعظم امتك مصالح مملكته اهماللى تناقص ايدر . اكر اولى الامر اولان ذات ده بولملى حقيقه ايفائى وظيفه سـ و قـ قادر اولامازسه او زمان بو رجال ملت منافع خصوصيه لر نى فرائض عامه اوزرينه تقديم ايدرلر ، بناءً عليه امتك نظامنده خلل واقع اولارق فتنه و فساد ظهور ايدر . فقط بوسورتله حاصل اولان ضرر ، مملكتك مهمام امورنده اجنيلرى استخدام ايتك يوزندن وقوع بولان ضرر و زيادن بك خفيف ، تلافيش اوندن بك قولايدير .! »

« ايشته بونك ايجوندر كه : بوكون شرق امراسنه ، اونلرك ايجوندر ده بالخاصه امرای مسلمينه تأسف ايتك ايجون كندى مزده برحق كوربيورز . « زيرا بوكون امرای مسلمين بتون امور و خصوصلرينى ؛ كتابت ، اداره ، حمايه كى هرايشلرينى اجنيلره تسليم ، بالمله خصوصـ صـه اونلرى توكل ايتمشلردر . حتى بو قدرله ده اكتفا ايتمه رك نولرينك ايجنده كى خصوصى خدمتلىر بيله اجنيلره توديع ايتديلر . فقط ، بو اجنيلرك مملكتلرينه اولان حرص و طمعلىر اكلاشيله رقـ مربوطلى اولان آجانب ايله مسلمانلرك جنك ايتك زمانى بك يقيندر . چونكه بالتجربه معلوم اولمشدر كه : بونلر دائماً امانته خيانت ؛ اعزاز اولندجه اهانت ، احسانه اسائت ، توقيره تحقير ، نعمته كفران ، لقمه طوقات ، كنديلرينه مماشاة ايدنلرك اوستنه چيقمق ، ياقلاشمق آرزو ايدنلره قاجق ، اعتماد ايدنلره خدعه ايله مقابله ايدرلر .

اى امرای شرق ، اى امرای مسلمين ! نقض و تغيردن مصون اولان احكام الهيه ايله تدین ايدى چك زمان حالاً كديمى ؟ اى مسلمان امراسى ! حس و وجدانكزه مراجعت ايدى چك زمان حالاً كديمى ؟ حواصلى ايامك ارشاد ، مصائب زمانك دلائيله عمل ايدى . چككز وقت كديمى ؟ هم كندى اليكز ، هم ده اعدا كرك الليله نولريكزى تخريب ايتكدن واز چكمك زمانى ياقلاشمادى ؟

« اى امرای عظام ، شوراسنى يقيناً بيليكركه سز اونلرى نه قدر سوسه كز اونلر سزى اونسبتده تحقير ايدرلر . « ها اتم اولاء تحبونهم

ولا يحبونكم .. آرتیق شمای به قدر تعقیب ایتدکری پلانک نه اولدیغده هیچ شبهه قالدیمی ؟ « ان تمسکم حسنة تسوهم وان تصبکم سیئه یفرحوا بها »

« ای امرای اسلام ! بر آرده اولاد وطن ، اخوان دینکزه طوغری مسارعت و مبادرت ایدرک اجانبه کوستردیککنز توجهک بر آزیی ده اونلره چوریک ، الک عظیم خیر و منفعتی ، الک بیوک یاردجی بی اولاد وطن ، اخوان دین ایچنده بوله جقسکیز . آرتیق ، بوندن صوکره اولسون سنت الهیه به اتباع ، صامش اولدیغکنز کریوه ضاللدن قورتولمق ، او اسفل سافلینه بردها یووارلانماق ایچون اوامر ونواهی سبجانییه ده کی حکمت بالغیه مراعات ایدیکنز ! بو فلاکتلرک اسبابی حالا کورمدیکزمی ؟ اکلامدیکزمی ؟ حس ایتدیکزمی ؟ بوغفات ، بوبصیرتسزلک نه زمانه قدر دوام ایده جک ؟ « انالله وانا الیه راجعون »

آقسه کیلی

احمد حمدی

فَلْتَنَفَعُوا

اخلاق اسلامیة نك اساسلری

۵

دین اسلامک تأسیس ایتدیکی مسئولیت — هر عقل سلیمک بلا تردد قبول ایده جکی — مسئولیت شخصییه در . هیچ برکیسه دیکرک عملندن مسئول اولماز . مؤاخذه و عتابه اوغراماز . بوندن طولاییدرکه دین اسلام آبا واجدادک معصیتندن اولاد واحفادک مسئول اولماسنی متضمن اولان « معصیت اصلیه Pêché originel [*] » نظریه سنی پک آچیق رد ایدیور . آتیده کی آیات کریمه بی برکره اوقویالم !

« ولا تزر وازرة وزر اخرى » کنه ایشله مک شانندن اولان هیچ برکیسه دیکرک کنهانی یوکلنمز . سورة زمر آیت ۹ ، سورة فاطر آیت ۱۹ ، سورة انعام آیت ۱۶۴ ، سورة اسرا آیت ۲۶ .

« قل اطيعوا الله واطيعوا الرسول فان تولوا فانما عليه ما حمل وعليكم ما حملتم وان تطيعوه تهتدوا وما على الرسول الا البلاغ المبين » سن اونلره دی که : الله ورسولنه اطاعت ایدیکنز ، اگر اعراض ایدرسه کنز رسولک امر تبلیغده کندیسنه تحمیل اولنان مسئولیت

[۱] خرسیتانلر آدم علیه السلامک معصیتندن طولانی بوتون بنی آدمک گرفتار لغت و مستحق عذاب آخرت اولدیغنه و خالق ذیشانک عیسی علیه السلامک مظهرندن یوعالم کون و فساد قاریشارق کندیخی صلب ایتدیرمک صورتیله ابنای آدمه فدا ایتدیکنه قائلدرلر . ایشته « معصیت اصلیه » آدم علیه السلامک بوتون اولادینی بلای سمرمدی به گرفتار ایدن زله سندن عبارت اولش اولور .

آنحقی کندیسنه ، امر اطاعتده ده سزه تحمیل اولونان مسئولیت آنحقی سزه راجعدر . مع مافیة اگر اوکا اطاعت ایدرسه کز هدیاتی بولورسکیز . رسول ایسه سزه قاریشماز . اونک وظیفه سی یالکیز آچیقجه تبلیغ ایتکدن عبارتدر . سورة نور آیت ۵۳ .

« يا ايها الذين آمنوا عليكم انفسكم لا يضرکم من ضل اذا هتدیتم الى الله مرجعکم جمیعاً فینبئکم بما کنتم تعملون » ای ایمان ایدنلر ! سزه کندیکنزه باقیکنز . سزه هدیات یولنده اولدقن صوکره ضاللتده قالانلرک صایققلغدن سزه ضرر کلز . هپکیز مرجی اللهدر . یایدیغکنز شیلری ایشته اوزمان سزه برر برر او بیلدیرر . سورة مائده آیت ۱۰۴ .

« يا ايها الناس اتقوا ربکم واخلشوا یوماً لا یجزی والد عن ولده ولا مولود هو جاز عن والدہ شیئاً » ای ناس ! ربکزدن صاقینکنز . او یله برکوندن ده قورقکنز که هیچ بریدر اولادینه بدل هیچ بر مکافات و مجازاته معروض قالماز . هیچ بر مولودده کندی پدرندن طولانی هیچ بر مکافات و مجازات کورمز . سورة لقمان آیت ۳۲ .

« تلك امة قد خلت لهما ما کسبت و لکم ما کسبتکم ولا تسألون عما کانوا یعملون » ایشته اونلر کلوب کچمش بر امتدر . قازاندقلری کندیلرینه ، سزک ده قازاندیغکنز کندیکنزدر . اونلرک یامش اولدقلری شیلردن ده سز مسئول اولمازسکیز . سورة بقره آیت ۱۲۸ .

دین اسلام مسئولیتک برکیسه دن دیکر کیسه به تعدییه سنی یالکیز ایشانمش عملک ، خیر و شرک باشقه سنه ساری اولماسنه قصر ایدیورکه بونده کی اصابت ده محتاج ایضاح دکلدز . سورة نحلک ۲۷ نجی آیت کریمه سنده :

« لیحملوا اوزارهم کامله » یوم القيامة ومن اوزار الذین یضلونهم بغیر علم الاساء مایزرون = ناکه اونلر قیامت کوننده کندی کنهالرینی کامله یوکلنکدن ماعدا برده آکلامه دن ، دیکله مه دن اضلال ایتدکری کیسه لک کنهالرینی یوکلنسونلر . بویله لرینک کنهانی نه فنا کنهادر ! « بویوریلور .

کذلک بر حدیث شریفده : « من سن سنة حسنة فله اجرها واجر من عمل بها ومن سن سنة سيئة فله وزرها ووزر من عمل بها الى يوم القيامة » هرکیم ای برعادت احداث ایدرسه هم بوسنتک اجرینه ، هم ده امت آنکله عامل اولدقجه آنلرک اجری مقدارنجبه اجره نائل اولور . هرکیم ده فنا برعادت احداث ایدرسه قیامت کوننه قدر هم کندی عملنک کنهانه ، هم ده آنکله عامل اولانلرک کنهانه کرفتار اولور « بویوریلور .

دیکر بر حدیث شریفده ده : « اذا مات ابن آدم انقطع عمله الا من ثلاث صدقة جارية او علم ينتفع به او ولد صالح يدعوه له » آدم اوغلی اولدیکی وقتده عملی منقطع اولور . یالکیز اوچ شیده منقطع اولماز . بری صدقه جاریه (یعنی کوپزو ، مسجد ، خسته خانه ، مکتب و امثالی)